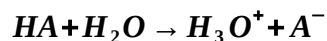

Síla kyselin

- Kyselina je tím **silnější**, čím _____ odštěpí proton.
- Čím **silnější** kyselina, tím je její konjugovaná zásada _____ a naopak.

Necht' HA je kyselina, která bude disociovat ve vodě:

Rovnovážná konstanta dané reakce je:

$$K =$$

Ve zředěných roztocích se koncentrace vody prakticky _____, proto ji můžeme zahrnout do K :

Součin $K \cdot [H_2O]$ označíme K_A a získáme novou konstantu, která se nazývá _____:

- Tato konstanta **jednoznačně** určuje sílu kyseliny.
- Čím je konstanta acidity K_A **menší**, tím je kyselina _____ a naopak.
- Slabé kyseliny mají K_A výrazně menší než 1.

Příklad 1: Zapište konstantu acidity neboli disociační konstantu kyseliny dusité.

Příklad 2: Zapište disociační konstantu kyseliny sírové.

Příklad 3: Určete konjugované páry pro reakci kyseliny bromovodíkové s vodou, rovnovážnou konstantu a konstantu acidity.

Příklad 4: Zapište disociační konstanty kyseliny trihydrogenfosforečné.

Disociační konstanty některých anorganických a organických kyselin:

Bezokyslíkaté kyseliny	
<i>kyselina</i>	K_A
fluorovodíková	$6,2 \cdot 10^{-4}$
chlorovodíková	$1,3 \cdot 10^6$
bromovodíková	$1 \cdot 10^9$
jodovodíková	$3 \cdot 10^9$
kyanovodíková	$4,93 \cdot 10^{-10}$
sirovodíková, I. st.	$9,1 \cdot 10^{-8}$
sirovodíková, II. st.	$1,1 \cdot 10^{-12}$
uhličitá, I. st.	$4,30 \cdot 10^{-7}$
uhličitá, II. st.	$5,61 \cdot 10^{-11}$
voda	$1 \cdot 10^{-16}$
Kyslíkaté kyseliny	
<i>kyselina</i>	K_A
sírová, I. st.	$3,98 \cdot 10^{-1}$
sírová, II. st.	$1,05 \cdot 10^{-2}$
siřičitá, I. st.	$1,74 \cdot 10^{-2}$
siřičitá, II. st.	$5,01 \cdot 10^{-6}$
dusičná	$2 \cdot 10^1$
dusitá	$5,1 \cdot 10^{-4}$
chlореčná	$1 \cdot 10^3$

chloristá	$1 \cdot 10^{10}$
chloritá	$1 \cdot 10^{-2}$
chlorná	$3,2 \cdot 10^{-8}$
jodičná	$1,7 \cdot 10^{-1}$
jodistá	$2,82 \cdot 10^{-2}$
pentahydrogenjodistá	$5,13 \cdot 10^{-4}$
trihydrogenfosforečná, I.st.	$7,52 \cdot 10^{-3}$
trihydrogenfosforečná, II.st.	$6,23 \cdot 10^{-8}$
trihydrogenfosforečná, III.st.	$4,80 \cdot 10^{-13}$
Organické kyseliny	
<i>kyselina</i>	K_A
benzoová	$6,46 \cdot 10^{-5}$
citronová, I.st.	$7,45 \cdot 10^{-4}$
chloroctová	$1,40 \cdot 10^{-3}$
trichloroctová	$2 \cdot 10^{-1}$
octová	$1,75 \cdot 10^{-5}$
šťavelová, I. st.	$5,9 \cdot 10^{-2}$
šťavelová, II. st.	$6,4 \cdot 10^{-5}$
mravenčí	$1,77 \cdot 10^{-4}$
mléčná	$1,38 \cdot 10^{-4}$

Sílu kyseliny můžeme také určit **orientačně**, zda je **silná** nebo **slabá**, bez hodnot K_A :

a) U **kyslíkatých** kyselin nás bude zajímat počet atomů vodíku a kyslíku.

Čím je v molekule **více** atomů **O** oproti atomům **H**, tím je kyselina **silnější**.

- **Velmi slabé kyseliny** – mají obecný vzorec _____
příklady: _____
- **Slabé kyseliny** – mají obecný vzorec _____
příklady: _____
- **Silné kyseliny** – mají obecný vzorec _____
příklady: _____
- **Velmi slabé kyseliny** – mají obecný vzorec _____
příklady: _____

b) Z **bezkyslíkatých** kyselin jsou **nejsilnější halogenovodíkové** (HF, HCl, HBr, HI). Jejich síla ve skupině směrem dolů _____. Nejsilnější je _____ a nejslabší je _____.

Ostatní bezkyslíkaté kyseliny, jako například H_2S (kyselina sulfanová nebo sirovodíková), jsou **velmi slabé**.

Síla zásad

- Zásada je tím **silnější**, čím _____ váže proton.
- Čím **silnější** zásada, tím je její konjugovaná kyselina _____ a naopak.

Necht' BOH je báze, která bude disociovat:

Pak zavedeme novou konstantu K_B , která se nazývá _____:

- Tato konstanta **jednoznačně** určuje sílu zásady.
- Čím je konstanta bazicity K_B **menší**, tím je zásada _____ a naopak.
- Slabé báze mají K_B výrazně menší než 1.

Platí to stejně jako u kyselin.

Příklad 5: Zapište konstantu bazicity neboli disociační konstantu hydroxidu sodného.

Vyjadřování kyselosti a zásaditosti látek

Měřením bylo zjištěno, v 10^7 (10 000 000) litrech čisté vody je 17,009 g aniontů OH^- (1 mol) a 1,008 g kationtů H_3O^+ (1 mol).

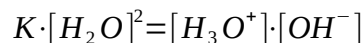
Pro **molární koncentrace** platí:

Odvození iontového součinu vody:

autoprotolýza vody:

rovnovážná konstanta je:

počet disociovaných molekul vody vzhledem k celkovému počtu molekul vody je **zanedbatelný**

součin $K \cdot [\text{H}_2\text{O}]^2$ označíme K_v a získáme novou konstantu

$$K_v =$$

po dosazení

$$K_v =$$

Součin molárních koncentrací iontů _____ a _____ se nazývá _____ a jeho hodnota je za standardních podmínek **konstantní** a **závislá na teplotě**.

V čisté vodě jsou molární koncentrace iontů H_3O^+ a OH^- _____, mající hodnotu $K_v = 1 \cdot 10^{-14}$

Rozpuštěním kyseliny ve vodě vzrůstá koncentrace _____.

Rozpuštěním hydroxidu ve vodě vzrůstá koncentrace _____.

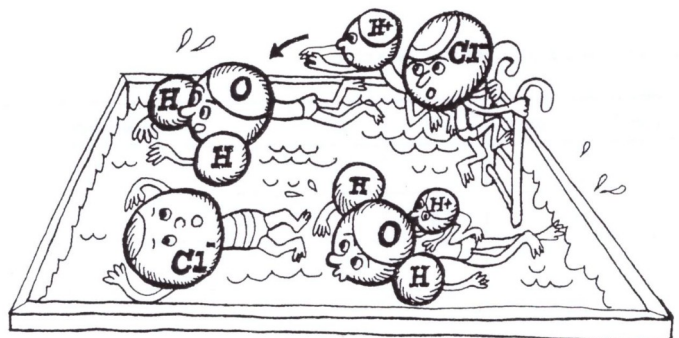

Jakékoliv _____ jednoho z iontů má za následek _____ druhého iontu a naopak.

Je-li například ve vodném roztoku $[\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-4} \text{ mol} \cdot \text{dm}^{-3}$, pak $[\text{OH}^-]$ je rovna $10^{-10} \text{ mol} \cdot \text{dm}^{-3}$, protože:
$$K_v = 10^{-4} \cdot 10^{-10} = 10^{-14}$$

Vodné roztoky

- **kyselé** $[\text{H}_3\text{O}^+]$ $[\text{OH}^-]$
- **neutrální** $[\text{H}_3\text{O}^+]$ $[\text{OH}^-]$
- **zásadité** $[\text{H}_3\text{O}^+]$ $[\text{OH}^-]$

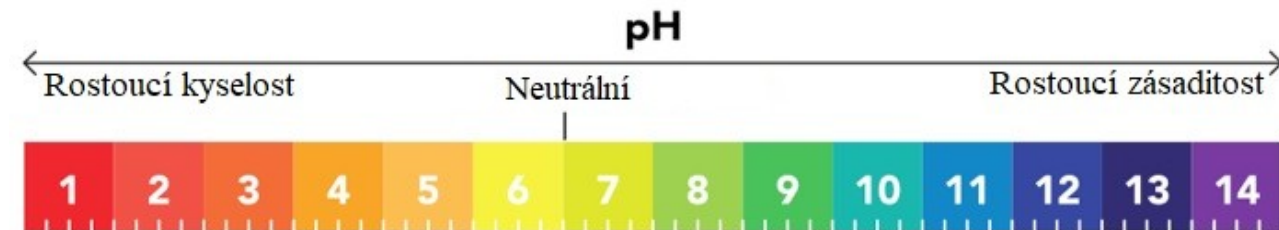

Příklad 7: Jaká je koncentrace iontů $[H_3O^+]$ a $[OH^-]$ v

a) kyselém roztoku

b) zásaditém roztoku?

Pro vyjadřování kyselosti či zásaditosti roztoků se používá stupnice **pH**.

S ohledem na iontový součin vody platí:

$$pH + pOH = 14$$

kladná hodnota exponentu
koncentrace **oxoniových** kationtů

kladná hodnota exponentu
koncentrace **hydroxidových** aniontů

Příklad 8: Jaké je pH roztoku, ve kterém je látková koncentrace H_3O^+ rovna $10^{-6} \text{ mol.dm}^{-3}$?

Příklad 9: Jaké je pH čisté vody?

Příklad 10: Jaké je pH roztoku, ve kterém je látková koncentrace OH^- rovna $10^{-8} \text{ mol.dm}^{-3}$?

Příklad 11: Doplňte tabulku:

$[H_3O^+] / \text{mol dm}^{-3}$	$[OH^-] / \text{mol dm}^{-3}$	pOH	pH	charakter roztoku
	10^{-12}			
		9		
			10	
0,001				
		1		

Indikátory měnící zbarvení v závislosti na pH roztoku.

- **kyselý** – *methylovanž* – červený v kyselém a oranžový v zásaditém prostředí
- **bazický** – *fenolftalein* – fialový v zásaditém a bezbarvý v kyselém prostředí
- **univerzální pH papírky** – červené v kyselém a modré v zásaditém prostředí